

Suvestinė redakcija nuo 2019-01-26

Įsakymas paskelbtas: TAR 2014-07-02, i. k. 2014-09568

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO
MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL LIETUVOS AKVAKULTŪROS SEKTORIAUS PLĖTROS 2014–2020 METAIS
PLANO PATVIRTINIMO**

2014 m. liepos 1 d. Nr. 3D-393
Vilnius

Vadovaudamasis 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.1380/2013 dėl bendros žuvininkystės politikos, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1954/2003 ir (EB) Nr. 1224/2009 bei panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2371/2002 ir (EB) Nr. 639/2004 bei Tarybos sprendimas 2004/585/EB (OL 2013 L 160, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1385/2013 (OL 2013 L 354, p. 16), 34 straipsnio 2 dalimi,

t v i r t i n u Lietuvos akvakultūros sektoriaus plėtros 2014–2020 metais planą (pridedama).

Žemės ūkio ministras

Vigilijus Jukna

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
2014 m. liepos 1 d.
įsakymu Nr. 3D-393

LIETUVOS AKVAKULTŪROS SEKTORIAUS PLĖTROS 2014–2020 METAIS PLANAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Lietuvos akvakultūros sektoriaus plėtros 2014–2020 metais planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis Bendros žuvininkystės politikos reforma, Europos Komisijos 2013 m. balandžio 29 d. komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų Komitetui ir Regionų Komitetui Nr. KOM (2013) 229 „Tvarios ES akvakultūros plėtros strateginės gairės“ ir kitais aktualiais Lietuvos bei Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktais, taip pat atsižvelgiant į Lietuvos akvakultūros sektoriaus esamos situacijos, bendrų tendencijų bei galimybių analizę.

Plano paskirtis – nustatyti akvakultūros sektoriaus plėtros tikslus, veiklos kryptis ir uždavinius, siekiant paskatinti perspektyvių vertingųjų žuvų rūšių auginimo gamybinių pajėgumų plėtrą, užtikrinti akvakultūros įmonių efektyvesnę veiklą ir kurti didesnę akvakultūros produkcijos pridėtinę vertę.

Planas sudarys prielaidas racionaliai ir efektyviai panaudoti turimus Lietuvos akvakultūros ir su juo susijusių sektorių žmogiškuosius, administracinius, materialiuosius ir finansinius išteklius. Taip pat prisidės prie darnios viso ES akvakultūros sektoriaus plėtros.

Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme ir kituose įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose žuvininkystę ir su ja susijusią veiklą.

II. LIETUVOS AKVAKULTŪROS SEKTORIAUS APŽVALGA

1. Bendroji apžvalga

Remiantis VI Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ŽŪIKVC) pateiktais duomenimis, 2010–2013 m. laikotarpiu juridinių ir fizinių asmenų skaičius akvakultūros sektoriuje išaugo (2010 m. dirbo 21 juridinis asmuo, 2013 m. – 39). Tarp oficialiai duomenis privalančių teikti juridinių asmenų 2014 m. buvo 23 juridiniai asmenys, užsiimantys tvenkinių

akvakultūra, 14 juridinių asmenų, plėtojančių akvakultūrą uždarosiose akvakultūros sistemose (toliau – UAS), ir 2 juridiniai asmenys, plėtojantys akvakultūrą varžose.

Dirbančiųjų akvakultūros sektoriuje asmenų skaičius 2010–2013 m. išaugo beveik 32 proc. – iki 459 asmenų, iš jų apie 21 proc. sudaro moterys. Didžioji dalis visų darbuotojų, t. y. apie 88 proc. (406 darbuotojai, iš jų apie 19,2 proc. moterys) dirbo akvakultūros tvenkinių įmonėse, o likusieji – UAS.

Akvakultūros sektoriuje veikiančios įmonės priklauso mažų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI) grupei. Tarp akvakultūros tvenkinių įmonių vyrauja įmonės, kuriose dirba iki 50 darbuotojų. Yra tik dvi įmonės, kuriose darbuotojų skaičius viršija 50. UAS įmonės Lietuvoje daugiausia yra labai mažos įmonės, jose dirba iki 10 darbuotojų.

2013 m. akvakultūros produkcija buvo auginama 9 372 ha (ekologinei gamybai sertifikuota apie 52 proc. tvenkinių ploto) tvenkinių plote, 9 096 m³ tūrio baseinuose ir 2 102 m³ tūrio UAS. Akvakultūros tvenkiniuose 2013 m. buvo užauginta ir realizuota apie 4 110 t žuvų (nuo 2010 m. šis rodiklis išaugo apie 29 proc.) arba apie 97,6 proc. visos akvakultūros sektoriaus produkcijos, o UAS – apie 99 t žuvų (nuo 2010 m. išaugo maždaug 11 kartų) arba apie 2,4 proc. viso sektoriaus produkcijos.

Akvakultūros tvenkinių produkcijos realizavimo vertė 2013 m. siekė apie 31,6 mln. Lt (nuo 2010 m. vertė išaugo apie 52,6 proc.) ir sudarė apie 96,4 proc. viso sektoriaus realizuotos produkcijos vertės. UAS išaugintos ir realizuotos produkcijos vertė 2013 m. siekė apie 1,2 mln. Lt (nuo 2010 m. išaugo maždaug 3 kartus) ir sudarė apie 3,6 proc. viso sektoriaus realizuotos produkcijos vertės.

Realizuotas ekologiškos akvakultūros produkcijos kiekis 2013 m. siekė apie 1 405 t ir tai sudarė apie 33,4 proc. viso sektoriaus produkcijos, o vertė siekė apie 9,9 mln. Lt ir sudarė apie 30,3 proc. viso akvakultūros sektoriaus produkcijos vertės. 2010–2013 m. ekologiškos produkcijos gamybos realizacijos apimtys išaugo apie 49 proc., o vertė – apie 62,6 proc. Realizuojamos ekologiškos produkcijos 1 kg vidutinė vertė (2010 m. – 6,63 Lt/kg, 2013 m. – 7,08 Lt/kg) 2010–2013 m. buvo mažesnė nei įprastinės produkcijos (2010 m. – 6,61 Lt/kg, 2013 m. – 8,15 Lt/kg). Šiuo metu esanti rinkodaros sistema bei per maža ekologiškos produkcijos paklausa neleidžia jos realizuoti didesne verte.

Lietuvoje labiausiai paplitusi tvenkinių akvakultūra, kurioje daugiausia auginama karpių: 2013 m. karpių realizacija sudarė apie 89 proc. viso akvakultūros sektoriaus realizuotos produkcijos kiekio ir apie 80 proc. vertės. Kitos reikšmingesnės realizuojamos žuvų rūšys 2013 m. buvo eršketai (apie 2,8 proc. kiekio ir 7 proc. viso sektoriaus produkcijos vertės) ir upėtakiai (atitinkamai apie 2,7 ir 3,9 proc.).

Eršketų ir upėtakių realizacija 2010–2013 m. augo bene labiausiai – eršketų parduodamas kiekis išaugo apie 6,7 karto, vertė – apie 6,9 karto, o upėtakių atitinkamai – 3,4 ir 3,4 karto. 2012 ir 2013 m. pradėta prekiauti afrikiniais šamais, kurie yra dažniausiai naujai kuriamose UAS ketinama auginti žuvų rūšis.

2010–2013 m. akvakultūros produkcijos eksportas sumažėjo nuo 45,6 iki 36,4 proc. vertinant visą realizuojamos produkcijos kiekį ir atitinkamai nuo 43,5 iki 33,8 proc. sumažėjo vertė. Daugiausia lietuviškos produkcijos eksportuojama į kaimynines šalis – Latviją (apie 32,8 proc. visos 2013 m. produkcijos) ir Lenkiją (apie 61,5 proc. 2013 m. produkcijos). Ekologiškos akvakultūros produkcijos eksportas 2010–2013 m. laikotarpiu išaugo apie 58 proc., t. y. iki 401 t.

Užsienyje daugiausia realizuojama karpių – apie 91,7 proc. (2010 m. 97,6 proc.) viso sektoriaus produkcijos kiekio ir apie 78 proc. (2010 m. 94,8 proc.) visos sektoriaus produkcijos vertės. Pastaruoju laikotarpiu labiausiai išaugo eršketų eksportas – apie 19 kartų kiekis ir apie 24 kartus vertė. Atitinkamai eršketų eksportas 2013 m. sudarė jau apie 19 proc. viso eksporto vertės, kai tuo tarpu 2010 m. – tik apie 0,4 proc. Užsienio rinkose taip pat paklausūs unguriai – 2013 m. jų eksportas siekė apie 1,2 proc. viso sektoriaus eksporto vertės. Lietuvoje apie 90 proc. užaugintos eršketų ir apie 60 proc. ungurių produkcijos 2013 m. buvo eksportuota.

Pastarųjų metų Lietuvos akvakultūros tvenkinių įmonių gamybiniai-finansiniai rezultatai rodo, kad akvakultūros tvenkinių įmonės veikė pelningai ir sėkmingai plėtė gamybos apimtis. 2005 m. visos Lietuvos akvakultūros tvenkinių įmonės išaugino ir pardavė 1 958 t žuvų, 2010 m. – 3 182 t, o 2013 m. – 4 110 t. Per devynerius metus žuvų produkcijos gamyba padidėjo daugiau nei 200 proc., o pajamos augo dar sparčiau: 2005 m. – 13 074 tūkst. Lt, o 2013 m. – 31 425 tūkst. Lt. Pajamos per tą patį laikotarpį išaugo 140 proc. Panašiu tempu augo ir darbo našumas. Gamybos apimčių ir pajamų didėjimą teigiamai veikė investuojamos į gamybos plėtrą ES paramos lėšos. 2004–2006 m. pagal Bendrojo programavimo dokumento žuvininkystės orientavimo finansinę priemonę akvakultūros sektoriui buvo skirta 8,38 mln. Lt investicijų, o 2007–2013 m. laikotarpiu pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos 2 prioritetinės krypties „Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara“ veiklos srities „Akvakultūra“ priemonės – 55,8 mln. Lt.

2. Tvenkinių akvakultūra

Akvakultūros tvenkiniai Lietuvos akvakultūros sektoriuje užima svarbiausią vietą – juose užauginama apie 97–98 proc. visos akvakultūros sektoriaus produkcijos. Bendras naudotas akvakultūros tvenkinių plotas 2013 m. siekė apie 9 372 ha (bendras plotas siekia apie 11,3 tūkst. ha,

iš kurių dėl įvairių priežasčių apie 1,3 tūkst. ha nenaudojami žuvims auginti), juose išauginta ir realizuota apie 4 110 t įvairių žuvų.

Šiuo metu visi pramoniniai akvakultūros tvenkiniai priklauso 23 juridiniams asmenims, iš kurių 19 didžiausių yra Nacionalinės akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos (toliau – NAŽPGA) nariai. Akvakultūros tvenkiniai kaip hidrotechniniai statiniai yra privatizuoti akvakultūros įmonių, o žemes po tvenkiniais įmonės daugeliu atvejų nuomoja iš valstybės. Pagal VŠĮ „Ekoagros“ duomenis, apie 5 tūkst. ha ploto (15 įmonių) 2013–2014 m. yra sertifikuoti ekologiniai tvenkinių ūkiai.

Per metus Lietuvos akvakultūros įmonės sunaudoja apie 70 mln. m³ savitaka iš paviršinių vandens telkinių atitekančio ir dar 21,3 mln. m³ mechaniniu būdu į tvenkinius papildomo vandens. Daugeliu atvejų akvakultūros ūkių vandens kokybė yra gera ir atitinkanti visus jiems keliamus aplinkosaugos reikalavimus. Prastesnė vandens kokybė stebima tik potvynių ir žuvų iš tvenkinių išleidimo metu.

Tvenkinių akvakultūros įmonės pagal savo produktyvumą gerokai skiriasi: vienų įmonių ganykliniuose tvenkiniuose yra pasiektas apie 1 320 kg ha produktyvumas, kitose – apie 172 kg/ha. Bendras vidutinis viso sektoriaus įmonių produktyvumas gali siekti apie 983 kg/ha (gamybinių pajėgumų panaudojimas siekia apie 80,6 proc.).

Tvenkinių akvakultūros įmonių vidutinis produktyvumo augimas 2005–2013 m. laikotarpiu siekė apie 473 kg/ha arba išaugo apie 95 proc.: 2005 m. ganyklinių tvenkinių produktyvumas vidutiniškai siekė apie 504 kg/ha, o 2013 m. – apie 983 kg/ha.

Tvenkinių akvakultūros įmonėse daugiausia yra auginami karpiai. Jie akvakultūros tvenkiniuose sudaro apie 93 proc. išaugintos produkcijos. Pastaraisiais metais gerokai išaugo eršketinių (2013 m. apie 2,5–2,8 proc. visos akvakultūros tvenkinių produkcijos) ir augalėdžių (2013 m. apie 1,5–1,8 proc. visos akvakultūros tvenkinių produkcijos) žuvų auginimas. Akvakultūros tvenkiniuose taip pat auginamos lydekos, šamai, lynai, karosai.

Tvenkinių akvakultūros įmonės atlieka ir svarbią aplinkos apsaugos funkciją – padeda išsaugoti paukščių buveines. 3 tvenkinių akvakultūros ūkiai patenka į paukščių buveinių apsaugos „Natura 2000“ nustatytas teritorijas. Į „Natura 2000“ teritoriją patenkančios įmonės ir kitos įmonės, vykdydamos paukščių ir aplinkosaugos priemones, gauna valstybės ir ES fondų finansinę paramą. Paukščių padaromi nuostoliai (sulesti pašarai ir žuvų jaunikliai) iš dalies kompensuojami iš valstybės ir ES lėšų.

Tvenkinių akvakultūros plėtra sietina su dar neišnaudoto gamybinio potencialo panaudojimu ir auginamos produkcijos diversifikacija, didinant vertingųjų žuvų rūšių produkcijos kiekius. Naujų akvakultūros tvenkinių plėtra mažai tikėtina, kadangi šiuo metu dar nėra pasiektos

esamų tvenkinių tvaraus produktyvumo ribos (1 500 kg/ha ganykliniuose tvenkiniuose) bei yra nenaudojamų akvakultūros tvenkinių ūkių.

3. Uždarnosios akvakultūros sistemos

UAS Lietuvos akvakultūros sektoriuje kol kas yra naujovė ir į akvakultūros produkcijos gamybą Lietuvoje pradėtos plačiau diegti pastaraisiais metais. Pradėti akvakultūros produkcijos gamybą UAS, palyginti su tvenkinių akvakultūra, yra daug paprasčiau, nes šis gamybos būdas reikalauja mažiau vandens ir žemės ploto išteklių. Ši akvakultūros sektoriaus dalis savarankiškai vystėsi labai vangiai ir, tik pradėjus įmonėms teikti Europos žuvininkystės fondo (toliau – EŽF) paramą, buvo pastebėtas žymus UAS diegiančių įmonių skaičiaus augimas. 2014 m. pradžioje, remiantis Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė mokėjimo agentūra) duomenimis, parama UAS diegimui buvo skirta 20 įmonių, o joms paskirta parama techninei plėtrai siekė apie 19–20 mln. Lt.

Remiantis ŽŪIKVC duomenimis, 2013 m. UAS įmonių produkcija siekė tik apie 99 t per metus, todėl aiškesnių UAS įmonių rezultatų dar reikia palaukti bent 2–3 metus (labiausiai tikėtina stabilius rezultatus stebėti tik po 5–7 metų, kai įmonės pakankamai įgaus žuvų auginimo ir realizavimo patirties). Šiuo metu UAS daugiausia auginama upėtakių, ungurių ir afrikinių šamų.

4. Žuvivaisa

Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau – Žuvininkystės tarnyba) žuvivaisos poskyriai turi apie 641,5 ha (apie 180 ha yra visiškai nenaudojami) žuvų paauginimo tvenkinių. Žuvivaisos poskyriams priklauso 8 veikiantys inkubatoriai, kuriuose yra apie 360 įvairaus tipo inkubavimo aparatų. Žuvivaisos poskyriai turi 9 UAS, kurių bendras vandens tūris – apie 952 m³.

Žuvininkystės tarnyba – vienintelė įstaiga, užsiimanti veislinių karpių selekcija ir veisimu (yra išvesta lietuviška veislė Šilavoto karpis), lašišinių žuvų veisimu, ungurių įveisimu į valstybinius vandens telkinius. Ji palaiko nuolatinius ryšius su Lenkijos ir kitų kaimyninių šalių žuvivaisos ir mokslo institucijomis, yra Centrinės ir Rytų Europos akvakultūros centrų tinklo (NACEE) narė ir aktyvi dalyvė. Turimas Žuvininkystės tarnybos potencialas sudaro geras sąlygas gausinti ir palaikyti Lietuvos vidaus vandenų žuvų išteklius, mokyti bei vykdyti edukacinę veiklą UAS srityje, užsiimti retų ir vertingųjų rūšių žuvų veisimu plėtojant Lietuvos akvakultūros sektoriuje auginamų žuvų rūšis.

III. AKVAKULTŪROS SEKTORIUI NUSTATYTŲ ADMINISTRACINIŲ PROCEDŪRŲ IR JŲ SUPAPRASTINIMO GALIMYBIŲ APŽVALGA

Lietuvoje akvakultūros sektoriaus įmonėms tenkanti administracinė našta neišsiskiria iš kitų ekonominių šalies sektorių. Jokių specialių leidimų ar licencijų, skirtų akvakultūros produkciją siekiančioms gaminti įmonėms, nereikia. Įmonėms taikomi įprasti aplinkosaugos, veterinarijos, darbų saugos, darbuotojų sveikatos ir kiti panašūs reikalavimai, kaip ir daugeliui kitų ūkio subjektų.

Vadovaujantis Valstybinės veterinarinės kontrolės subjektų, išskyrus maisto tvarkymo subjektus, veterinarinio patvirtinimo ir įregistravimo tvarkos aprašo, patvirtinto Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. B1-146 „Dėl Valstybinės veterinarinės kontrolės subjektų, išskyrus maisto tvarkymo subjektus, veterinarinio patvirtinimo ir įregistravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Tvarkos aprašas), 3 punktu, ūkio subjektai, užsiimantys akvakultūros veikla, privalo turėti veterinarinio patvirtinimo numerį, kurį išduoda Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT).

2014 m. pradžioje tokius veterinarinio patvirtinimo numerius iš viso turėjo 50 ūkio subjektų (tarp jų ne tik akvakultūros produkcijos gamyba užsiimantys subjektai, žuvivaisos įmonės). Veterinarinio patvirtinimo numerių gavimas yra santykinai sudėtinga procedūra, kadangi su prašymu reikia pateikti ne tik technologinio proceso aprašymą, bet ir šias programas: Geriamojo vandens, Nuotekų surinkimo, Šalutinių gyvūninių produktų tvarkymo, Kenkėjų kontrolės, Valymo, plovimo ir dezinfekavimo, Personalo higienos ir profesinio mokymo; Projekto įgyvendinimo lankstinukus su nuotraukomis, sveikatos žinių atestavimo ir medicininių pažymėjimą, sanitarinės knygelės kopiją.

Teritorinė VMVT per 7 darbo dienas nuo prašymo pateikimo patikrina subjekto atitiktį nustatytiems reikalavimams. Šis patvirtinimas yra suteikiamas neterminuotam laikotarpiui. Vertinant tai, kad akvakultūros produktai daugiausia yra skirti žmonių vartojimui, veterinarinio patvirtinimo numerio suteikimas laikytinas tinkama priemone norint užtikrinti tiekiamų produktų kokybę.

Kai akvakultūros veiklai reikia įrengti dirbtinį nepratekamų paviršinių vandens telkinį ir planuojama naudoti vandenį iš paviršinių vandens telkinių (upės, ežero, vandens saugyklos, karjero), jei šiai veiklai reikia gauti leidimą, jis išduodamas Paviršinių vandens telkinių naudojimo vandeniu išgauti tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. D1-302 „Dėl Paviršinių vandens telkinių naudojimo vandeniu išgauti tvarkos aprašo, patvirtinimo“ nustatyta tvarka. Prašymą dėl norimo naudoti vandens kiekio

(m³/metus vidutiniškai), nurodant mažiausius ir didžiausius jo kiekius skirtingais metų sezonais, būtina pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai (toliau – AAA). Jei planuojama naudoti vandenį iš požeminių vandens telkinių – artezinių (gėlo vandens) arba giluminių (silpnai mineralizuoto vandens) gręžinių, prašymą būtina pateikti tiesiogiai Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos. Leidimų naudoti požeminį vandenį išdavimą reglamentuoja Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius (išskyrus angliavandenilius) ir ertmes išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 11 d. nutarimu Nr. 198 „Dėl Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius (išskyrus angliavandenilius) ir ertmes išdavimo taisyklių patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo.

Išskirtinesniu reikalavimu galima laikyti akvakultūros tvenkinių įmonėms taikomą planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą (nuo 5 ha ploto). Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu nustatyta poveikio aplinkai vertinimo tvarka ir procedūros yra visiškai aiškos, jas supaprastinti, nepažeidžiant suinteresuotųjų pusių teisių, nėra galimybės.

Skiriant 2007–2013 m. laikotarpio EŽF paramą, administracinių procedūrų našta akvakultūros sektoriaus ūkio subjektams buvo panaši, kaip ir kitų ES fondų remiamiems projektams: reikalingos dokumentacijos teikimas, projektų tarpinių ir galutinių ataskaitų, mokėjimo prašymų rengimas. Siekiant paprastinti šias procedūras, naujuoju programiniu laikotarpiu numatoma mažinti popierinių versijų ir kopijų teikimą, maksimaliai panaudojant elektroninių ryšių teikiamas galimybes.

Šiuo metu susistemintos informacijos apie akvakultūros įmonėms taikomus administracinius reikalavimus nėra. Numatoma parengti ir paskelbti informaciją Žemės ūkio ministerijos interneto svetainėje apie dabar Lietuvoje galiojančius akvakultūros įmonių veiklai taikomus reikalavimus – nuo įmonės veiklos įteisinimo iki veiklos reguliavimo.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [3D-39](#), 2019-01-25, paskelbta TAR 2019-01-25, i. k. 2019-01174

IV. KOORDINUOTAS ERDVINIS PLANAVIMAS

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“ (toliau – Bendrasis planas), yra pagrindinis planavimo dokumentas, reglamentuojantis šalies teritorijos naudojimo ir tvarkymo ilgalaikę strategiją.

Kadangi Bendrajame plane konkreti akvakultūros sektoriaus plėtra nėra numatyta, šiuo metu jokių specialių akvakultūros sektoriaus teritorinio planavimo ir akvakultūros sektoriaus teritorinės plėtros dokumentų Lietuvoje nėra parengta.

Akvakultūros teritorinis planavimas buvo vykdomas rengiant teritorijų planavimo dokumentus (nacionaliniu, regioniniu ir savivaldybių lygmeniu), akvakultūrą įtraukiant į siūlomus plėtoti žemės ūkio arealus. Specifiniai akvakultūros plėtros teritoriniai plotai niekur nėra išskiriami.

Esamų akvakultūros tvenkinių tvaraus produktyvumo ribos (1 500 kg/ha ganykliniuose tvenkiniuose) dar nėra pasiektos, taip pat dalis tvenkinių šiuo metu nėra eksploatuojami, todėl akvakultūros tvenkinių teritorijų reikšmingos plėtros, įrengiant naujus tvenkinius, nenumatoma. Be to, UAS veiklai vykdyti palankios gamtinės ir inžinerinės infrastruktūros sąlygos vyrauja didelėje šalies teritorijos dalyje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, bei į numatomas akvakultūros sektoriaus plėtros apimtis, parengti Lietuvos akvakultūros sektoriaus erdvinį plėtros planą, įvardijant akvakultūros veiklai tinkamus vandens išteklius (paviršinius, gruntinius, artezinius ir giluminius vandenis), įvertinant jų temperatūros bei chemines charakteristikas ir galimą panaudoti debetą, žemės plotus, esančius prie potencialiai tinkamų vandens šaltinių, nėra tikslinga.

Tačiau prieš pradedant naują akvakultūros veiklą konkrečioje vietovėje reikia įvertinti gamtinių (vandens šaltinių tinkamumą, kokybę ir kiekį, kurio reikės įmonei vykdant veiklą) ir techninės infrastruktūros sąlygų tinkamumą numatomi veiklai vystyti.

V. BENDRADARBIAVIMAS AKVAKULTŪROS SEKTORIJE

Akvakultūros įmonės vienijančių asociacijų bendradarbiavimas su vietos ir užsienio analogiško profilio asociacijomis, įmonėmis, pašarų gamintojais, žuvų ligų profilaktikos ir gydymo, mokslo, mokymo institucijomis, prekybos žuvimis įmonėmis, valstybės institucijomis yra labai svarbus ir šiuo metu Lietuvos akvakultūros sektoriuje pakankamai aktyvus.

Lietuvoje veikia keletas asociacijų, kurios vienija didžiąją dalį Lietuvos akvakultūros produktų gamintojų. Didžiausia, vienijanti praktiškai visas tvenkinių akvakultūros įmones, gaminančias daugiau nei 95 proc. visos šalies akvakultūros produktų (2013 m. duomenimis), yra Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija. Alternatyviosios akvakultūros asociacija vienija 21 su UAS veikla susijusį subjektą. 2012 m. įregistruota Žuvies perdirbėjų ir augintojų asociacija vienija jau užsiimančius žuvų auginimu UAS arba besirengiančius tai daryti subjektus, taip pat konsultuojančius bei teikiančius paslaugas subjektus.

Dalis asociacijų įmonių tiesiogiai bendrauja su mokslo ar konsultavimo institucijomis, kviečiasi į pagalbą mokslininkus, ekspertus konsultuoti aktualiais gamybos ar įmonių plėtros klausimais, vesti mokymus, nes Lietuvoje akvakultūros technologijų mokslo tiriamieji darbai, išskyrus karpių selekciją ir veislininkystę, nevykdomi.

Minėtos asociacijos ir atskiros akvakultūros įmonės tiesiogiai bendradarbiauja ir su Žuvininkystės tarnyba.

Žemės ūkio ministerijos, akvakultūros įmonių asociacijų ir pačių įmonių užsakomus tyrimus akvakultūros srityje vykdo Gamtos tyrimų centras, Vilniaus universitetas, Kauno technologijos universiteto Maisto institutas, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas ir Europos regioninės plėtros institutas.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [3D-39](#), 2019-01-25, paskelbta TAR 2019-01-25, i. k. 2019-01174

VI. STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ, GRĖSMIŲ ANALIZĖ

1. Stiprybės

1. Palyginti dideli šalies vandens ištekliai.
2. Dideli akvakultūros tvenkinių plotai.
3. Šviežiai žuviai ir jos produktams imli vidaus rinka.
4. Pakankamai išplėtotas akvakultūros įmonių, gebančių aprūpinti vartotojus šviežiais akvakultūros produktais ištisus metus, tinklas.
5. Ilgametės įvairių žuvų rūšių veisimo ir auginimo tvenkiniuose tradicijos bei patirtis.
6. Puikūs eksterjero, mėsos išeigos, atsparumo ligoms Lietuvoje kultivuojamos, konkurencingos Europoje Šilavoto karpių veislės rodikliai.
7. Išplėtotas žuvivaisai skirtą produkciją gebančių tiekti akvakultūros įmonių tinklas, veikia Žuvininkystės tarnybos žuvivaisos poskyriai, aprūpinantys valstybinius vidaus vandens telkinius įveisti skirta įvairių žuvų rūšių jauniklių produkcija.
8. Palyginti geri tvenkinių įmonių specialistų gebėjimai įsisavinti rinkoje naujų, perspektyvių žuvų rūšių veisimo ir auginimo technologijas.
9. Išplėtotas ekologinis žuvininkystės produktų auginimo būdas.
10. Akvakultūros tvenkiniuose naudojamo vandens kokybė praktiškai neblogėja ir tai daro teigiamą įtaką nuleidžiamo vandens priimtovo ekosistemoms.
11. Didelis susidomėjimas UAS (ypatingai tarp MVI), plėtros galimybėmis.
12. Palankios gamtinės ir inžinerinės infrastruktūros sąlygos plėtoti UAS.

13. Sąlyginai švaraus požeminio vandens naudojimas apsaugo UAS auginamas žuvis nuo ligų ir parazitų.
14. ES ir Lietuvos valstybės finansinė parama sektoriaus plėtrai.
15. Parama aplinkosaugos priemonių taikymui.
16. Aktyvus akvakultūros atstovų bendravimas su užsienio akvakultūros sektoriaus mokslininkais, verslininkais ir kitais atstovais.
17. Veikia pripažinta gamintojų organizacija bei kitos nevyriausybinės organizacijos, atstovaujančios akvakultūros sektoriaus interesams.
18. Yra ES kokybės reikalavimus atitinkančios modernios žuvų perdirbimo įmonės, galinčios perdirbti vietinius akvakultūros produktus.
19. Išlaugusi dalies šviežių žuvų rūšių (eršketų, upėtakių, starkingų, tilapijų ir kt.) paklausa vidaus ir kaimyninių šalių rinkose.
20. Užaugintoms žuvims realizuoti patogi Lietuvos ir aplinkinių šalių infrastruktūra.
21. Rekreacijai patraukli akvakultūros tvenkinių aplinka.

2. Silpnybės

1. Dalis akvakultūros įmonių yra labai priklausomos nuo energetinių išteklių, tai didina akvakultūros produktų savikainą.
2. Rinkoje ekologiški akvakultūros produktai nėra vertinami, vartotojai nepasirengę už juos mokėti daugiau.
3. Maža akvakultūros įmonių gaminamos produkcijos diversifikacija.
4. Santykinai maža vertingųjų žuvų (eršketų, starkingų, upėtakių ir kt.) ir jų mailiaus, šiųmetukų ir metinukų vietinės produkcijos pasiūla.
5. Santykinai maža vietinės rinkos vartotojų perkamoji galia.
6. Akvakultūros įmonėse per mažai išplėtotą pridėtinės vertės kūrimo grandinė, jose trūksta produktų perdirbimo ir sandėliavimo infrastruktūros.
7. Nepakankamai panaudotos akvakultūros įmonių ne akvakultūros produktų gamybos galimybės (rekreacija, edukacija ir pan.).
8. Akvakultūros sektoriuje trūksta specialistų, turinčių specializuotą aukštąjį (aukštesnįjį) bei profesinį išsilavinimą.
9. Akvakultūros įmonių finansiniai ištekliai yra per maži, kad savomis jėgomis būtų galima atnaujinti, modernizuoti ūkius, įsisavinti naujausias technologijas.

10. Akvakultūros sektoriuje labai menkai išplėtoti mokslinių tyrimų ir naujų technologijų taikymo veikla, stabdanti intensyvią jo plėtrą.

11. Viešosios finansinės paramos skyrimas buvo per mažai siejamas su akvakultūros įmonių produktyvumo ir efektyvumo rodikliais.

12. Žuvilesių paukščių daroma žala žuvų ištekliais akvakultūros ūkiuose per pastaruosius 5 metus gerokai padidėjo.

13. Mažesnis, palyginti su ES vidurkiu, žuvininkystės produktų suvartojimas.

14. Silpna kai kurių įmonių vadyba, prasti rinkodaros įgūdžiai veikti ES rinkoje.

15. Mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse tvenkinių akvakultūra užsiimančių įmonių mažesnis veiklos efektyvumas.

3. Galimybės

1. Akvakultūros sektoriaus produktyvumo didinimas dabartinėse akvakultūros įmonėse modernizuojant esamas ir taikant naujas technologijas, kuriant naujas akvakultūros įmones.

2. Akvakultūros sektoriaus produkcijos konkurencingumo ir kuriamos pridėtinės vertės didinimas plečiant gaminamos produkcijos asortimentą (vertingųjų žuvų rūšių plėtra), plečiant esamų įmonių produkcijos pridėtinės vertės kūrimo grandinę (produkcijos perdirbimas), išnaudojant akvakultūros įmonių turimas veiklos įvairinimo galimybes (rekreacija, edukacija, žuvivaisa ir pan.).

3. Esamų specialistų teorinių ir praktinių žinių gilinimas pasinaudojant Lietuvos moksline bei mokymo baze bei ją plečiant, perimant užsienio šalių akvakultūros sektoriaus gerąją akvakultūros mokslo ir mokymo bei verslo ir gamybos praktiką.

4. Aplinkosaugos priemonių akvakultūros tvenkiniuose taikymas ir plėtra.

5. Visuomenės susidomėjimo akvakultūros produkcija, gamybos ypatumais ir taikomais produkcijos kokybės reikalavimais didinimas.

6. Naujų akvakultūros produkcijos pardavimo rinkų paieška ir esamų rinkų plėtojimas.

7. Akvakultūros įmonių priklausomybės nuo energetinių išteklių mažinimas panaudojant atsinaujinančius energijos šaltinius.

8. Akvakultūros įmonių ir viešojo finansavimo teikiamų galimybių panaudojimas viso sektoriaus bendroms problemoms spręsti.

9. Administracinės naštos, tenkančios akvakultūros įmonėms, mažinimas, plačiau naudojant informacines ir komunikacines technologijas.

10. Verslo įmonių patirties ir gebėjimų reaguoti į rinkos poreikius ugdymas.

11. Vietinės žaliavos pasiūlos didinimas.
12. Naujų technologijų, UAS taikymas.
13. Didėjanti gamyba UAS.
14. Didėjančios galimybės bendradarbiauti nacionalinėms ir ES institucijoms bei verslo ir mokslo atstovams, inicijuojant ir vykdant projektus bei keičiantis gerąja patirtimi.
15. Tarptautinio bendradarbiavimo žuvininkystės sektoriuje plėtra.
16. Kulinarinio paveldo tradicijų, panaudojant akvakultūros produktus, atgaivinimas ir pateikimas vartotojui.
17. Akvakultūros produktų gamybos ir vartojimo didėjimas nacionaliniu ir tarptautiniu mastu.
18. Rinkodaros metodų įsisavinimas.
19. Kooperacijos plėtra ir asocijuotų struktūrų stiprinimas.
20. Naujų darbo vietų sukūrimas.

4. Grėsmės

1. Augantys gyvūnų gerovės, aplinkosaugos ir kiti reikalavimai.
2. Nestabili ekonominė padėtis vidaus ir eksporto rinkose.
3. Didėjanti akvakultūros įmonių priklausomybė nuo brangstančių energetinių išteklių ir didėjančios išlaidos jiems.
4. Galimi žuvų susirgimai infekcinėmis ir invazinėmis ligomis (taip pat ir paukščių platinamomis).
5. Darbo jėgos, ypatingai kvalifikuotos, akvakultūros srityje stoka, emigracija.
6. Nesugebėjimas konkuruoti su importuojama pigesne žuvų produkcija.
7. Konkurencijos tarptautinėse rinkose didėjimas.

VII. PLANO TIKSLAS, VEIKLOS KRYPTYS IR UŽDAVINIAI

Plano tikslas – viešąja parama užtikrinti ekonomiškai pagrįstą ir dinamišką akvakultūros sektoriaus plėtrą, kuri sudarytų pagrindą tvarios ir konkurencingos tradicinių ir naujų rūšių produkcijos gamybai, tenkintų Lietuvos ir eksporto poreikius gyviems, šviežiems ir perdirbtiems žuvų produktams.

Pirmoji Plano veiklos kryptis tikslui pasiekti – esamo akvakultūros sektoriaus gamybinio potencialo efektyvus panaudojimas ir stiprinimas, produkcijos asortimento išplėtimas

taikant „draugiškas aplinkai“ technologijas.

Pirmosios Plano veiklos krypties uždaviniai:

- 1) plėsti akvakultūros įmonių gamybos potencialą, produkcijos asortimentą, panaudojant naujas, aplinkai nekenksmingas ir saugias technologijas bei modernizuoti esamų akvakultūros įmonių techninę bazę;
- 2) skatinti akvakultūros įmones įvairinti veiklą;
- 3) plėsti žuvų auginimą remiant naujas specializuotas įmones bei veikiančias akvakultūros įmones (atvirose aikštelėse ir uždaroje patalpose), prioritetą teikiant vaivorykštinių upėtakių ir eršketinių žuvų auginimui;
- 4) skatinti didinti tvenkinių akvakultūros įmonių produktyvumą, plečiant paklausių žuvų produkcijos auginimą polikultūros sąlygomis;
- 5) skatinti plėsti žuvų inkubatorių su jauniklių paauginimo iki gyvybingų stadijų (mailiaus, šiųmetukų, metinukų) pajėgumus;
- 6) skatinti didinti akvakultūros sektoriaus įmonių energijos vartojimo efektyvumą.

Antroji Plano veiklos kryptis tikslui pasiekti – akvakultūros sektoriaus konkurencingumo didinimas įsisavinant ir plėtojant paklausiausios rinkoje produkcijos gamybos technologijas ir skatinant eksportą.

Antrosios Plano veiklos krypties uždaviniai:

- 1) skatinti panaudoti upėtakių, eršketinių žuvų, starkingų, europinių šamų, tilapijų, vėžiagyvių ir kitų rinkoje paklausių rūšių veisimo ir auginimo inovacines technologijas pratekančiose ir uždaroiose akvakultūros sistemose;
- 2) skatinti savo pagamintų akvakultūros produktų perdirbimą akvakultūros įmonėse, kurti ir panaudoti naujas žuvų perdirbimo technologijas konkurencingos produkcijos gamybai;
- 3) skatinti gamintojų organizacijas pristatyti pažangiausią akvakultūros įmonių produkciją ir pasiekimus tarptautinėse ir vietos parodose, mugėse ir kituose viešinimo renginiuose;
- 4) skatinti akvakultūros produkcijos gamintojų organizacijų ir susijusių įmonių gamybinį bendradarbiavimą;
- 5) skatinti iniciatyvas panaudoti užsienio akvakultūros patirtį stambiai (1000–1500 t gamybinio pajėgumo) UAS technologijomis paremtai įmonei įsisteigti.

Trečioji Plano veiklos kryptis tikslui pasiekti – akvakultūros sektoriui reikalingų paslaugų sukūrimas, žinių ir praktikų tobulinimas bei dalinimasis.

Trečiosios Plano veiklos krypties uždaviniai:

- 1) sustiprinti Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės skyriaus žmogiškuosius išteklius akvakultūros srityje;

2) užtikrinti akvakultūros sektoriaus įmonių aptarnavimą, naujų akvakultūros technologijų diegimą ir pritaikymą pasitelkiant gamybinę akvakultūros technologijų, hidrochemijos ir ichtiopatologijos laboratoriją;

3) bendradarbiauti su mokslo įstaigomis, įgyvendinančiomis akvakultūros specialistų rengimo programas, ir akvakultūros asociacijomis, siekiant efektyvesnės jų veiklos;

4) užtikrinti akredituotų specialistų konsultacijas akvakultūros įmonėms naujų ir perspektyvių žuvų rūšių gamybos plėtros srityse;

5) pagerinti mokslinės-techninės bei rinkų informacijos sklaidą akvakultūros įmonėms;

6) užtikrinti Žemės ūkio ministerijos ir jos Žuvininkystės skyriaus bei pavaldžių institucijų glaudų bendradarbiavimą akvakultūros srityje su akvakultūros sritį administruojančiomis kaimyninių ES ir kitų valstybių analogiškomis institucijomis.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [3D-39](#), 2019-01-25, paskelbta TAR 2019-01-25, i. k. 2019-01174

VIII. PLANO ĮGYVENDINIMO PAŽANGOS RODIKLIAI

Rodikliai	Mato vnt.	Faktinės reikšmės 2013 m.	2017 m.	2022 m.
Akvakultūros produkcijos kiekis	t	4 209	4 647	6 400
Akvakultūros produkcijos vertė	mln. Lt	32,8	39	65
Pratekančioms akvakultūros sistemoms ir UAS tenkanti akvakultūros produkcijos dalis	proc.	2,3	5,8	20
Dirbančiųjų akvakultūros įmonėse asmenų skaičius	vnt.	459	479	560
Vienam dirbančiajam tenkančios akvakultūros įmonės pardavimo pajamos	tūkst. Lt	71,5	80	116
Akvakultūros produkciją gaminančių ir oficialią statistiką teikiančių įmonių skaičius	vnt.	39	45	70

IX. PLANO ĮGYVENDINIMAS IR ATSKAITOMYBĖ

Plano įgyvendinimą koordinuoja Žemės ūkio ministerija.

Įgyvendinant Planą dalyvauja Žemės ūkio ministerija ir jai pavaldžios institucijos pagal kompetenciją. Taip pat siūloma dalyvauti ir akvakultūros sektoriaus atstovams savo iniciatyva.

Dauguma Plano tikslų ir uždavinių bus įgyvendinami per Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą. Plano įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš

Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo lėšų.

Žemės ūkio ministerija rengia tarpinę (2017 metų) ir galutinę (2022 metų) ataskaitas apie Plano įgyvendinimą. Visuomenė ir socialiniai partneriai apie Plano įgyvendinimą informuojami viešai paskelbiant ataskaitas Žemės ūkio ministerijos interneto svetainėje (www.zum.lt).

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Įsakymas

Nr. [3D-39](#), 2019-01-25, paskelbta TAR 2019-01-25, i. k. 2019-01174

Dėl žemės ūkio ministro 2014 m. liepos 1 d. įsakymo Nr. 3D-393 „Dėl Lietuvos akvakultūros sektoriaus plėtros 2014–2020 metais plano patvirtinimo“ pakeitimo